

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ 2024 | ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 14-16 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΔΙΑ ΛΟΓΟΙ ΣΤΗΝ ΟΜΙΧΛΗ

Δύσκολα πράγματα στο παρελθόν και το παρόν

Β' ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ - ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ & ΔΡΑΣΕΩΝ

Στην Β' εγκύκλιο θα βρείτε το σύνολο των προτεινόμενων συνεδριών, στρογγυλών τραπεζών και παράλληλων δράσεων (εκθέσεις και περιηγήσεις) των Αρχαιολογικών Διαλόγων της Θεσσαλονίκης.

Διαχωρίζονται σε:

ανοικτές συνεδρίες, στρογγυλές τράπεζες και δράσεις στις οποίες μπορείτε να υποβάλλετε συμμετοχή με την αποστολή τίτλου και μίας περίληψης 250 λέξεων στο archaiologikoidialogoi2024@gmail.com έως τις **30 Απριλίου**.

και σε κλειστές συνεδρίες, στρογγυλές τράπεζες και δράσεις, οι οποίες είναι ήδη διαμορφωμένες από τους εκάστοτε διοργανωτές τους και αναφέρονται σε αυτή τη φάση συνοπτικά.

Οργανωτική επιτροπή

Αντωνιάδου Ιωάννα, αρχαιολόγος ΙΔΟΧ, ΕΦΑΠοΘ

Βλαχοπούλου Ρωξάνη, γραφίστρια, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Βούλγαρη Ευαγγελία, αρχαιολόγος, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, ΑΠΘ

Δαραβίγκα Κλέα, αρχαιολόγος, υποψήφια διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Θέμου Μόνικα, πολιτικός μηχανικός, Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας

Μηλιώνης Ν. Χρήστος, αρχαιολόγος, ΕΦΑ Δυτικής Αττικής (ΙΔΟΧ) / ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Κίσα Κατερίνα, αρχαιολόγος ΙΔΟΧ

Παϊσίδου Μελίνα, καθηγήτρια αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, ΑΠΘ

Σταυριδόπουλος Γιάννης, αρχαιολόγος, ανεξάρτητος ερευνητής

Τούρτας Αλέξης, αρχαιολόγος, μεταδιδακτορικός ερευνητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Τσαγκαράκη Ευαγγελία, αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Τμήματος Συλλογών Κεραμικής, Μεταλλοτεχνίας & Μικροτεχνίας, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Υφαντίδης Φώτης, αρχαιολόγος-μουσειολόγος, μεταδιδακτορικός ερευνητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Χαμηλάκης Γιάννης, καθηγητής αρχαιολογίας και καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μπράουν, ΗΠΑ

Χάρη Χαρίκλεια, αρχιτέκτονας, υποψήφια διδάκτωρ, ΕΜΠ

Χουρμουζιάδη Νάσια, αναπληρώτρια καθηγήτρια Μουσειολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας & Επικοινωνίας

01. Ο Έλληνας Αρχαιολόγος ως Εργαζόμενος: Οι υφιστάμενες ιεραρχικές δομές της αρχαιολογικής κοινότητας και η σχέση τους με την παραγωγή της γνώσης

Σύλλογος Εκτάκτων Αρχαιολόγων (ΣΕΚΑ)

Παρά την ευρέως αποδεκτή σπουδαιότητα του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας μίας επιστημονικής κοινότητας για την ίδια την επιστημονική παραγωγή, στην Ελλάδα η συζήτηση γύρω από τις δομές της αρχαιολογικής κοινότητας και τις επιπτώσεις τους στην παραγωγή της αρχαιολογικής γνώσης απορρίπτεται ως «έξω-επιστημονική». Ο κατακερματισμός, από την άλλη, των αρχαιολόγων-παραγωγών ανάμεσα σε ακαδημαϊκούς, ανεξάρτητους και επί συμβάσει ερευνητές, μονίμους, αορίστου χρόνου και εκτάκτως εργαζόμενους υπαλλήλους της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας επιδεινώνει το καθεστώς σιωπής και ευνοεί την απουσία πραγματικού διαλόγου.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης, διπλής, θεματικής συνεδρίας που προτείνεται με πρωτοβουλία του Συλλόγου Εκτάκτων Αρχαιολόγων (ΣΕΚΑ), θα επιχειρήσουμε να ανοίξουμε έναν πρώτο διάλογο γύρω από την άρρηκτη σχέση εργασιακής συνθήκης και επιστημονικής ταυτότητας, τη σχέση των θεσπισμένων αλλά και άτυπων ιεραρχικών δομών με το εύρος των επιστημονικών πρωτοβουλιών μας, τους τρόπους με τους οποίους η αρχαιολογική κοινότητα επιλέγει τελικά να διεκδικήσει και να διαμορφώσει τον κοινωνικό της ρόλο.

Στο πρώτο μέρος της συζήτησης, που θα πραγματοποιηθεί με τη μορφή προφορικών ανακοινώσεων, καλούμε αρχαιολόγους που εργάζονται στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τη θεσμική τους θέση, την σχέση και τον χώρο εργασίας τους, να καταθέσουν την προσωπική τους οπτική με τη μορφή σύντομης ανακοίνωσης-εισήγησης (μέγιστης διάρκειας 15 λεπτών) ως έναυσμα διαλόγου και συζήτησης. Το δεύτερο μέρος της συζήτησης θα έχει τη μορφή στρογγυλής τράπεζας με εισηγητές που θα κληθούν από τους διοργανωτές να σχολιάσουν με βάση την αρχαιολογική τους ταυτότητα, ενώ το κοινό θα έχει τη δυνατότητα τοποθέτησης στα ζητήματα που θα τεθούν.

Ενδεικτικές θεματικές ενότητες που θα απασχολήσουν τη συνεδρία είναι: οι διαδρομές από την εργασιακή καθημερινότητα στην επιστημονική παραγωγή / η επισφαλής αρχαιολογική καθημερινότητα στην Αρχαιολογική Υπηρεσία και το ακαδημαϊκό περιβάλλον: συγκλίσεις και αποκλίσεις / ιδιώτες και ιδιωτικοποίηση στο αρχαιολογικό έργο / αρχαιολογική παραγωγή και γραφειοκρατία / αρχαιολογική παραγωγή και επιστημονικό ιδεολογικό πλαίσιο / αρχαιολογία και συνδικαλισμός.

02. Σώματα στο εργοτάξιο

Αντωνιάδου, Ι., Δαραβίγκα, Κ. & Δήμου, Β.

Σώματα αρχαιολόγων κινούμενα σε χωροχρόνους που ορίζει η επίβλεψη κατασκευαστικών έργων. Πώς αλληλεπιδρούν σε εργοταξιακές συνθήκες; Τι εκπέμπουν και τι εγγράφεται πάνω τους ως προς τον ρόλο και την αξία τους; Πώς τους φέρονται άλλα σώματα,

μη αρχαιολόγων με αφορμή χαρακτηριστικά πέρα από την εργασιακή ιδιότητα, όπως το φύλο ή η ηλικία, το ντύσιμο ή το χαμόγελο; Είναι όντως δόκιμο να μιλάμε για «εμάς» και τους «άλλους»;

Πώς βιώνεται ο χρόνος όταν ο ρυθμός και η στρωματογραφία της αρχαιολογικής αναζήτησης και εργασίας διαφέρει από τον ρυθμό και τη στρωματογραφία των σκαπτικών μηχανημάτων; Πώς νοείται και διαμορφώνεται το εργασιακό μας αντικείμενο –μία σχετικά στατική κατάσταση παρακολούθησης και μόνιμης επιφυλακής– σε σύγκριση με το καθεστώς της ασταμάτητης εργοταξιακής δραστηριότητας που μας περιβάλλει; Οι συλλογικές επιπτώσεις στα σώματα των αρχαιολόγων προκαλούν και προβληματοποιούν το «πατροπαράδοτο» επιστημολογικό και οντολογικό έρεισμα της αρχαιολογίας σήμερα;

Με αφετηρία την παραδοχή της διαφοράς μεταξύ ανασκαφής και εκσκαφής και, συνεπώς, της διαφορετικότητας και ιδιομορφίας των σωμάτων των αρχαιολόγων σε εργοταξιακά περιβάλλοντα, επιχειρούμε μία καταγραφή και κατανόηση της συναισθηματικής εμπειρίας και των ενσώματων βιωμάτων συναδελφ(ισσ)ών που έχουν δουλέψει σε εκσκαφικά έργα.

Στόχος μας είναι η οργάνωση μιας πολυμεσικής έκθεσης με επώνυμες ή ανώνυμες αυτοβιογραφικές μαρτυρίες αρχαιολόγων που θα πλαισιώνει μια ελεύθερη συνεδρία με ανοιχτές πόρτες. Οι μαρτυρίες σας μπορούν να είναι κείμενα (αφήγηση, προσωπικό ημερολόγιο, προϊόν δημιουργικής γραφής), οπτικό (φωτογραφία, βίντεο, σχέδιο, εικαστικό ή βιντεοσκοπημένο παραστατικό έργο) ή ηχητικό υλικό (προφορική μαρτυρία, εργοταξιακό ηχοτοπίο) ή ακόμα και τρισδιάστατα αντικείμενα (μέσα ατομικής προστασίας, μπλοκ σημειώσεων, ημερολόγιο, χειροτεχνίες, έργο τέχνης). Προφορικές μαρτυρίες θα μπορούν να κατατεθούν και δια ζώσης από όσες και όσους το επιθυμούν κατά τη διάρκεια της συνεδρίας που θα διεξάγεται παράλληλα στον χώρο της έκθεσης, στο τέλος της οποίας θα υπάρξει μια συνοπτική αποτίμηση της ενσώματης εμπειρίας της εργασίας σε εργοταξιακά περιβάλλοντα.

Στην τελική αυτή αποτίμηση θα συζητηθούν, μεταξύ άλλων, και οι απαντήσεις σε ερωτηματολόγια με επιλογή ανωνυμίας που θα μοιραστούν στους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες των Αρχαιολογικών Διαλόγων ώστε να επιχειρηθεί να σκιαγραφηθεί το γιατί και το πώς το εργοταξιακό πλαίσιο επιδρά στο σώμα των αρχαιολόγων και την υπόσταση της αρχαιολογίας.

03. Τα μετέωρα βήματα της συνδιαχείρισης του παρελθόντος

Τούρτας, Α. & Χουρμουζιάδη, Ν.

Η εισαγωγή των πληθυντικών αριθμών στην αρχαιολογική συζήτηση δεν είναι μια καινούργια υπόθεση. Η μετάβαση από την «αρχαιολογία» στις «αρχαιολογίες» και από την «ερμηνεία» στις «ερμηνείες» έχει λεκτικά εγκατασταθεί σε ένα πλήθος σχετικών θεωρητικών κειμένων. Ωστόσο, η συνδιαχείριση του παρελθόντος παραμένει ένα τοπίο στην ομίχλη με σημαντικές θεωρητικές και μεθοδολογικές δυσκολίες.

Τα κύρια ερωτήματα που ανακύπτουν όταν κανείς αποφασίσει να ασχοληθεί σοβαρά με το ζήτημα είναι:

Ποιο είναι το όριο ανάμεσα στην επιδιωκόμενη πολυφωνία και στην τρομακτική αντιεπιστημονική ασυδοσία;

Με ποιους όρους μπορεί να αναπτυχθεί η συνεργασία ανάμεσα σε «ειδικούς» και μη;

Πόσο μπορούν οι θεσμοθετημένες δομές διαχείρισης του παρελθόντος να αντέξουν συνεργατικές πρακτικές;

Και, κυρίως, μια συνδιαχειριστική πρωτοβουλία κινείται στην κατεύθυνση της χειραφέτησης ή αντίθετα της χειραγώγησης των εμπλεκομένων;

Στο πλαίσιο αυτής της συνεδρίας αναζητούμε συνομιλητές που, μέσα από προφορικές παρουσιάσεις, θα αναπτύξουν τον προβληματισμό τους πάνω στα παραπάνω ερωτήματα, αντλώντας ιδέες και επιχειρήματα τόσο από νέες θεωρητικές προσεγγίσεις όσο και από την αρχαιολογική, με την ευρεία έννοια, καθημερινότητα τους. Μια καθημερινότητα που αφορά την hard core έρευνα των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος, τη δημόσια διατύπωση ιστορικού λόγου, την ιστορική εκπαίδευση, τη μουσειακή πρακτική και άλλα δύσκολα και ομιχλώδη.

04. Επώδυνες απουσίες: Μνημονικοί τόποι και μνημεία για τους Εβραίους και τη Δικτατορία στη Θεσσαλονίκη

Μπίκας, Π. & Γεωργιάδου, Ε.

Στόχος της συνεδρίας είναι να εξετάσει δύο απουσίες. Αρχικά την απουσία μνημόνευσης για τους χώρους που συνδέονται με την περίοδο της χούντας στη Θεσσαλονίκη. Ενώ οι πρωταγωνιστές αυτών των γεγονότων είναι παρόντες, λείπει μια ολοκληρωμένη προσπάθεια ανάδειξης γεγονότων και χώρων, πολλοί από τους οποίους είναι εντελώς εξαφανισμένοι από το μνημονικό τοπίο της Θεσσαλονίκης. Η μία ανακοίνωση έχει ακριβώς αυτόν τον στόχο, να επανεγγράψει στην ιστορία της πόλης μια επώδυνη απουσία (Ευαγγελία Γεωργιάδου).

Από την άλλη μεριά έχουμε την επώδυνη απουσία των βασικών φορέων της μνήμης του Ολοκαυτώματος στη Θεσσαλονίκη, του εβραϊκού πληθυσμού της πόλης. Η δεύτερη ανακοίνωση θα εξετάσει την πορεία της σύνδεσης της μνήμης του κομβικού αυτού γεγονότος, με το μνημονικό τοπίο της Θεσσαλονίκης, επικεντρώνοντας στα μνημεία που στήθηκαν στην πόλη σε διαφορετικούς χρόνους και τόπους.

Τα ζητήματα που τίγονται είναι:

της δύσκολης μνήμης

του μνημονικού τοπίου

της βιογραφίας των μνημείων και του χώρου

της σημειωτικής ανάλυσης των μνημείων

Η συνεδρία είναι ανοιχτή σε παρουσιάσεις που αφορούν τη μνημόνευση των επώδυνων απουσιών στην πόλη.

05. Πεθαίνοντας στη Θεσσαλονίκη: Λόγοι διαχείρισης και ανάδειξης των ιστορικών ταφικών χώρων της πόλης, πολιτικές της μνήμης, επιτελέσεις (20^{ός}-21^{ος} αι.)

Γκαλινίκη, Σ. & Σολομών, Ε.

Τα ιστορικά νεκροταφεία της Θεσσαλονίκης αποτελούν συχνά πεδία δημόσιας παρουσίας συλλογικότητας, των οποίων η εκπροσώπηση σε άλλους τομείς παρεμποδίζεται, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που λειτουργούν ως εφαλτήρια για τη διεκδίκηση κοινωνικής ορατότητας. Στους χώρους τους αντηχούν οι εκάστοτε κυρίαρχες κοινωνικές αξίες (ή η αμφισβήτησή τους), εθνικές και εθνοτικές διαφορές, ταξικές διαφοροποιήσεις και κοινωνικές συγκρούσεις. Η πόλη άλλωστε αναπαριστάται συχνά ως «θεμελιωμένη στους νεκρούς της», αλλάζει μαζί τους –από τον καπνεργάτη που ενέπνευσε τον Επιτάφιο του Ρίτσου, τους υπηρετούντες στα συμμαχικά στρατεύματα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, έως την εξόντωση των Εβραίων και την καταστροφή του νεκροταφείου τους, τους εκτελεσθέντες στον Εμφύλιο, τη δολοφονία Πολκ, τα θύματα του «Δράκου».

Τις τελευταίες δεκαετίες, τα νεκροταφεία έχουν μουσειοποιηθεί και αναδειχθεί σε τοπόσημα ιστορικού, αρχαιολογικού, τουριστικού, λογοτεχνικού και εικαστικού ενδιαφέροντος, τόποι τελετών αναφορικά με πρόσωπα, εποχές, ομάδες και σημαντικά συμβάντα. Ο θάνατος των Άλλων γίνεται, κατά περίπτωση, συλλογική ιστορία, μνήμη, πολιτιστικό δρώμενο, εμπειρία και υλικό κατάλοιπο υπό προστασία που κινεί επίσημες και ανεπίσημες επιτελέσεις της ταυτότητας της πόλης.

Η προτεινόμενη συνεδρία επιδιώκει να συγκεντρώσει και να φέρει σε μεταξύ τους διάλογο όσους/ες ενδιαφέρονται για τις διαδικασίες διαχείρισης/ιστορικοποίησης των νεκροταφείων της Θεσσαλονίκης και ευρύτερα της ταφικής γης της αλλά και όσους μελετούν τη σημασία των χώρων αυτών στο παρόν της πόλης μέσα από δράσεις κάθε είδους.

Θέματα που άπτονται της συνεδρίας:

Ταφική γη και κοινωνικές αξίες / εδαφοκυριαρχία/ συγκρούσεις/ εθνοτικές και κοινοτικές διαφορές στην πόλη (20^{ός}-21^{ος} αι.)

Ταφική γη και πολιτικές της μνήμης και της πολιτισμικής ετερότητας (20^{ός}-21^{ος} αι.)

Λόγοι και επιχειρηματολογίες ανάδειξης/ιστορικοποίησης/προστασίας των νεκροταφείων της πόλης: κριτικές προσεγγίσεις

Θάνατος και κοινωνικές ρήξεις στη Θεσσαλονίκη (20^{ός}-21^{ος} αι.)

Ιστορικά νεκροταφεία και δημόσια ιστορία

Κατάλοιπα αρχαίων νεκροταφείων: ανεπιθύμητοι νεκροί

Η μουσειοποίηση του θανάτου σε μουσεία και εκθέσεις της πόλης

Ο θάνατος ως αξιόθεατο: θεματικές ξεναγήσεις, περιηγήσεις, τοπικές εκδοχές του «κοιμητηριακού τουρισμού», του «θανατοτουρισμού» και του «σκοτεινού τουρισμού» (dark tourism)

Η σχέση της πόλης με τον θάνατο μέσα από την τοπική βιβλιοπαραγωγή, τη διαδικτυακή αρθρογραφία, από εικαστικές, λογοτεχνικές ή θεατρικές πολιτιστικές δράσεις

Εφήμερα ταφικά μνημεία στον αστικό ιστό

Δημόσια αστικά μνημεία ως κενοτάφια

Η ταφική γη ως καλλιτεχνική έμπνευση

Η συνεδρία θα συνοδεύεται από τη διοργάνωση μίας περιπατητικής δράσης στους χώρους των νυν και πρώην ιστορικών νεκροταφείων της πόλης ανατολικά των τειχών της, μέσα από τη αξιοποίηση σχετικών λογοτεχνικών αναφορών.

06. Αναζητώντας την υλικότητα των Άλλων στη Θεσσαλονίκη: Παρουσίες και απουσίες

Σταυριδόπουλος, Γ.

Οι πόλεις στο πέρασμα του χρόνου μεταλλάσσονται. Αστικά τοπία του παρελθόντος καταστρέφονται ενώ νέα συνεχώς προστίθενται. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι αλλαγές είναι αργόσυρτες και η σύνδεση με το παρελθόν μέσω της αρχιτεκτονικής διατηρείται ενώ σε άλλες οι αλλαγές είναι δραστικές, δημιουργώντας ρήξεις, ασυνέχειες και απώλειες στη συλλογική μνήμη. Τα κτίρια, τα αντικείμενα, οι τόποι είναι φορείς συλλογικών και ατομικών μνημών. Η Θεσσαλονίκη προσαρτήθηκε στο ελληνικό κράτος το 1912. Η μεγάλη πυρκαγιά του 1917 και η καταστροφή του μεγαλύτερου μέρους της εντός των τειχών πόλης αποτέλεσε την πρώτη καθοριστική ρήξη με το αρχιτεκτονικό της παρελθόν. Την περίοδο εκείνη οι Έλληνες αποτελούσαν την τρίτη πληθυσμιακά ομάδα μετά τους εβραίους και τους μουσουλμάνους ενώ στην πόλη κατοικούσαν επίσης και άλλες μικρότερες ομάδες όπως οι Ντονμέδες, οι Βούλγαροι κ.ά. Στο πλαίσιο του ελληνικού έθνους κράτους οι ομάδες αυτές απέκτησαν την ιδιότητα του Άλλου ως προς την κυρίαρχη πλέον ομάδα των Ελλήνων Χριστιανών. Κατά τη διάρκεια του 20^{ού} αιώνα οι Άλλοι είτε αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν οριστικά την πόλη όπως οι μουσουλμάνοι το 1923-24 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών συμπαρασύροντας και τους Ντονμέδες, είτε στην περίπτωση των Εβραίων δολοφονήθηκαν στην πλειοψηφία τους στα ναζιστικά στρατόπεδα είτε όπως οι

Βούλγαροι, έφυγαν σταδιακά, από το 1913 μέχρι και το 1944. Την μεταπολεμική περίοδο η Θεσσαλονίκη εξελίχθηκε σε μια πόλη που κατοικούνται σχεδόν αποκλειστικά από Έλληνες Χριστιανούς και Ορθόδοξους.

Οι Άλλοι μέχρι την οριστική φυγή τους διατηρούσαν τα δικά τους loci, το δικό τους αρχιτεκτονικό απόθεμα, τους δικούς τους μνημονικούς τόπους, σπίτια, καταστήματα, εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, ιερούς χώρους, νεκροταφεία κ.ά.

Η συγκεκριμένη συνεδρία πραγματεύεται την υλικότητα των Άλλων, αυτή που χάθηκε και αυτή που διατηρείται. Ορισμένα ενδεικτικά ερωτήματα που θα μπορούσαν να συζητηθούν είναι τα εξής:

Πώς διαχειρίστηκε το ελληνικό κράτος, η δημοτική αρχή αλλά και οι κάτοικοι της πόλης το αρχιτεκτονικό απόθεμα των Άλλων;

Ποια κτίρια επαναχρησιμοποιήθηκαν και με ποιο τρόπο;

Ποια κτίρια καταστράφηκαν, πότε και κάτω από ποιες συνθήκες;

Ποια κτίρια διατηρούνται σήμερα, σε ποια κατάσταση βρίσκονται και πώς χρησιμοποιούνται; Πώς έχουν ενταχθεί στη σύγχρονη πόλη και αν είναι ορατά τα πολλαπλά τους παρελθόντα καθώς και το αποτύπωμα των Άλλων που τα έχτισαν και αρχικά τα χρησιμοποίησαν;

Αναδεικνύεται και με ποιο τρόπο το υλικό παρελθόν των Άλλων; Είναι ορατό σε μουσειολογικές εκθέσεις, μνημεία, μνημονικούς τόπους και αφηγήσεις;

Τι συνιστούν για τη συλλογική μνήμη της πόλης οι απουσίες αλλά και οι εναπομείνασες παρουσίες του αρχιτεκτονικού αποτυπώματος των Άλλων;

07. Άλλες ατμόσφαιρες της πόλης και οι ατμόσφαιρες των άλλων

Τσαβδάρου, Χ. & Χατζηπροκοπίου, Π.

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται η λεγόμενη «ατμοσφαιρική στροφή» στις κριτικές αστικές σπουδές καθώς και σε μελέτες ανθρωπολογίας του χώρου και ανθρωπογεωγραφίας που εξετάζουν τους τρόπους με τους οποίους το υλικό περιβάλλον της πόλης, σημερινό και παρελθοντικό, επηρεάζει το πως νιώθουν ατομικά και συλλογικά οι κάτοικοι και οι επισκέπτες της (Anderson, 2009· Böhme, 2013· Buser, 2017· Griffiero, 2019· Thibaud, 2015). Συγκεκριμένα, η συζήτηση για την αστική ατμόσφαιρα αναφέρεται σε αισθητηριακές αντιλήψεις για τον τόπο, που διαμορφώνονται από συναισθήματα και βιωμένες εμπειρίες. Φωτισμός, ήχοι, χρώματα, μυρωδιές, αρχιτεκτονική, πολεοδομία, αρχαιολογικοί χώροι, μνημονικοί τόποι, ερειπωμένα κτίσματα, κινήσεις οχημάτων, παρουσία αστυνομίας, κάμερες παρακολούθησης, διαδηλώσεις, γκράφιτι, άτομα που συχνάζουν σε δημόσιους χώρους και άλλες καθημερινές υλικές και κοινωνικές σχέσεις της ζωής στη πόλη επηρεάζουν και διαμορφώνουν την ατομική ή συλλογική αίσθηση της αστικής ατμόσφαιρας. Έτσι, η αστική ατμόσφαιρα αφορά τις αισθητικές εμπειρίες, τις αισθητηριακές αντιλήψεις και τις

κοινωνικές πρακτικές. Επομένως, οι ατμόσφαιρες αποτελούν μέρος της καθημερινής ζωής και διαμορφώνουν τη καθημερινή εμπειρία στην πόλη. Σύμφωνα με τον Thibaud (2015: 40) το ερώτημα δεν είναι πλέον «τι είναι μια ατμόσφαιρα;» αλλά «τι κάνει μια ατμόσφαιρα να είναι δυνατό να είσαι, να βιώνεις, να κάνεις, να αντιλαμβάνεσαι και να μοιράζεσαι;».

Στο παραπάνω πλαίσιο αυτή η συνεδρία επιδιώκει να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους η πόλη, ως ένα διαρκές παλίμψηστο υλικών και πολιτισμικών πρακτικών, διαμορφώνει ατμόσφαιρες και διαμορφώνεται από αυτές. Ειδικότερα, το ενδιαφέρον είναι να έρθει σε διάλογο η αρχαιολογία, η ιστορία και η μνήμη της πόλης με την έννοια της αστικής ατμόσφαιρας, εστιάζοντας στις άλλες ατμόσφαιρες ή αλλιώς τις ατμόσφαιρες των άλλων, στο παρελθόν και κυρίως στο παρόν. Ως τέτοιες εννοούμε τις ομιχλώδεις, τις άβολες, τις υπόγειες, τις κρυμμένες, τις τραυματικές, τις μη επίσημες αστικές ατμόσφαιρες, τις ατμόσφαιρες οι οποίες σκόπιμα δεν επιτρέπεται να αναπνεύσουν και τις ατμόσφαιρες που καταπιέζονται και αγωνίζονται να εμφανιστούν, να συνομιλήσουν και να επικοινωνήσουν. Συνοπτικά, η συνεδρία ενδιαφέρεται να συνομιλήσει με τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

Πώς διαμορφώνεται η σημερινή ατμόσφαιρα της πόλης από τον υλικό πολιτισμό και τη μνήμη του παρελθόντος;

Σε ποιες υλικότητες του παρελθόντος επιτρέπεται και σε ποιες απαγορεύεται να είναι ορατές και να επηρεάζουν τις σημερινές ατμόσφαιρες της πόλης;

Πώς οι μετακινήσεις πληθυσμών επηρέασαν τις υλικότητες και τις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής αστικής ατμόσφαιρας και πως αυτές αντανακλούν στο σήμερα;

Πώς νεοαφιχθείσες μετανάστριες και μετανάστες βιώνουν και αντιλαμβάνονται τις επικρατούσες ατμόσφαιρες της πόλης και τι δυνατότητες έχουν για να διαμορφώσουν νέες;

08. Τα ανθρωποτοπία πίσω απ' τους ερειπιώνες

Δήμου, Β. & Σοφιανός, Γ.

Οι αρχαιολογικοί χώροι δεν είναι αυθύπαρκτα, φυσικά τοπία, αλλά προϊόντα του χρόνου, της εργασίας και συνεργασίας αρχαιολόγων, αρχιτεκτόνων, συντηρητών, εργατών και άλλων εντός συγκεκριμένων, οριοθετημένων κοινωνικοπολιτικών πλαισίων διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς και της μνήμης. Ταυτόχρονα είναι ζωντανά, μεταβλητά και εξελισσόμενα οικοσυστήματα που διαρκώς επαναπροσδιορίζονται από τις προσλήψεις, τις (ανα)νοηματοδοτήσεις και τις (επανα)χρήσεις τους και επηρεάζουν τις κοινότητες με τις οποίες γειτνιάζουν. Η συνεδρία αυτή επιδιώκει να αντιστρέψει την προοπτική των αρχαιολογικών χώρων, τοποθετώντας τους για λίγο στο βάθος και προβάλλοντας τα ανθρωποτοπία που λανθάνουν πίσω και γύρω από αυτούς. Προσκαλούμε συμμετοχές που προσεγγίζουν τους αρχαιολογικούς χώρους και τις, οργανικές ή μη, μεταμορφωτικές διαδικασίες τους μέσα από ένα μετα-αρχαιολογικό πρίσμα, επιδιώκοντας μια αρχαιολογική με τη φου-

κωική έννοια προσέγγιση της αρχαιολογίας ως επιστήμης και πρακτικής. Επιδιώκουμε τη διεξαγωγή μιας δοκιμαστικής τομής στην αρχαιολογία του σήμερα με σκοπό την παρακολούθηση και την ανάδειξη της στρωματογραφίας των παραγόντων διαμόρφωσης και διαχείρισης των αρχαιολογικών χώρων· εστιάζουμε στην ανάδειξη των σχέσεων που υφίστανται ή δημιουργούνται μεταξύ ατόμων, ομάδων, κοινοτήτων και θεσμών εντός αυτού του πλαισίου.

Ενδεικτικά ερωτήματα που θα μπορούσαν να διαπραγματεύονται οι ανακοινώσεις είναι:

- Πόσο δημόσιοι και ουσιαστικά προσβάσιμοι είναι οι αρχαιολογικοί χώροι;
- Ποιος ή ποια έχει δικαίωμα να τους χρησιμοποιήσει ή να ασχοληθεί επιστημονικά ή δημιουργικά με αυτούς και κάτω από ποιες προϋποθέσεις;
- Ποια ή ποιος ορίζει τους φορείς και τους τρόπους διαχείρισής τους;
- Ποιος ή ποια αξιολογεί και ιεραρχεί τη σημαντικότητα των αρχαιολογικών και προσωπικών ερμηνειών τους;
- Πώς τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος επιδρούν στην κατασκευή και την αποδόμηση τοπικών και υπερτοπικών ταυτοτήτων;
- Πώς η ίδια η αρχαιολογική εργασία αποτελεί αφορμή για τη δημιουργία κοινοτήτων;

09. Πολιτική και μυθολογία της αίσθησης. Ίχνος, σύμπτωμα, αρχείο

Γουρδούκης, Δ. & Συμεωνίδης, Θ.

Σκοπός της προτεινόμενης συνεδρίας είναι να προσεγγιστεί η έννοια της ομίχλης ως αισθητηριακή συνθήκη η οποία διέπεται από μια ορισμένη διανομή και πολιτική της αίσθησης. Σε αυτό το πλαίσιο, το ίχνος, το σύμπτωμα, το αρχείο προτείνονται ως αφετηρίες για την αναζήτηση και ανασύσταση ιστορικών, αρχιτεκτονικών, πολεοδομικών, καλλιτεχνικών και γενικότερα πολιτισμικών και θεωρητικών νημάτων καταστάσεων και πραγμάτων που λανθάνουν στο κυρίαρχο αισθητηριακό πλέγμα της πόλης. Ταυτόχρονα, η αναφορά σε μια πολιτική αλλά και μυθολογική διάσταση της αίσθησης θέτει την πόλη, στην προκειμένη περίπτωση τη Θεσσαλονίκη, σε μια διαδικασία κριτικής και αναστοχασμού σε σχέση με τις πολιτικές της αλήθειας, της ιστορίας και της αισθητηριακής εμπειρίας που διαμορφώνουν μια κυρίαρχη αίσθηση για αυτό που είναι η Θεσσαλονίκη και έναν τρόπο ζωής που δείχνει να αρμόζει στη Θεσσαλονίκη.

Σε αυτό το πλαίσιο, προσκαλούμε υποβολές που θα προσεγγίζουν μια ή περισσότερες πτυχές της προβληματικής μας μέσα από την ανάλυση περιπτώσεων (case studies), τη θεωρία και την ιστορία των εμπλεκόμενων εννοιών στη σύνδεσή τους με την πραγματικότητα της πόλης, σχεδιαστικές και εικαστικές προτάσεις, με έμφαση στη διαθεματικότητα και κυρίως στην κριτική αιχμή της προσέγγισης.

Η συνεδρία θα πλαισιώνεται από την παρουσίαση εργασιών που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του μαθήματος «Σχεδιαστικές Μυθολογίες» όπου οι φοιτητές κλήθηκαν να δημιουργήσουν τις δικές τους μυθολογίες και αρχιτεκτονικές αφηγήσεις με αφετηρία την έννοια του νησιού: <https://object-e.net/teaching/architectural-mythologies-sp2022>.

10. Χωρο-παραστατικές αφηγήσεις κοινωνικών γεγονότων στη πόλη: Από την ομίχλη στο φως

Λινάκη, Ε.

Η εικόνα μιας πόλης αντικατοπτρίζει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του κάθε τόπου. Προερχόμενη από την σύμπτυξη των λέξεων φύσις, νόμος και γνώμη η φυσιογνωμία αφορά τη γνώση της φύσης, του νόμου και αναφέρεται σαν τα ιδιαίτερα μοναδικά χαρακτηριστικά κάθε τόπου, εκείνα που του επιτρέπουν να ξεχωρίζει των άλλων, που αφορούν τα βασικά στοιχεία αναγνώρισης του. Η φυσιογνωμία αφορά τη βίωση του τόπου μέσα από τις πέντε αισθήσεις συν την κίνηση και την ομιλία. Οι τρεις βασικές έννοιες μέσα από τις οποίες μελετάται και αναλύεται είναι ο χρόνος, ο τόπος και οι συμπεριφορές, του κάθε τόπου.

Μια πόλη δεν είναι ένα δραματικό έργο, όπως ένα θεατρικό κείμενο ή μια σκηνοθετημένη παράσταση - αλλά οι πόλεις εν τούτοις εμπλέκονται σε μια αφηγηματική λογική και, ως εκ τούτου, μπορούν να τοποθετηθούν ως σύνθετα πολιτιστικά αντικείμενα που παράγουν, συντηρούν και μεταδίδουν νοήματα. Δηλαδή υφίστανται ως πραγματικές, γεωγραφικές τοποθεσίες αλλά παράλληλα και ως συναισθηματικές έννοιες που κυκλοφορούν πέρα από τον εαυτό τους για να δημιουργήσουν νόημα και να αναπαραγάγουν αυτό το νόημα αλλού.

Συγκεράζοντας τα παραπάνω, η πόλη αποτελεί τη χωρική έκφραση ανθρώπων, συναισθημάτων, δράσεων αλλά ταυτοχρόνως λειτουργεί σαν σκηνικό δράσης, σαν χώρος έκφρασης, σαν σκηνικό τοπίο, σαν καμβάς δημιουργίας. Η παρούσα ειδική συνεδρία προσπαθεί να αναγνώσει πως κοινωνικά γεγονότα σε πόλεις μπορούν να εκφραστούν μέσα από παραστατικές τέχνες (περιπατητικές διαδρομές, performances). Τέτοια γεγονότα θα μπορούσαν να είναι, οι Εβραίοι, οι περιοχές σεξουαλικής εργασίας, οι καταλήψεις, οι μετανάστες και ότι χαρακτηρίζει μια περιοχή ή ορθότερα σημεία αναγνώρισης της περιοχής που θα εξεταστεί από τον κάθε εισηγητή. Η νέα και παλαιότερη ζωή της πόλης, μπορούν να απεικονιστούν μέσα από δραματουργικές πράξεις στο δημόσιο χώρο και στο θέατρο, αποδίδοντας μια νέα δραματουργία που θα μπορέσει να συντελέσει στη γνώση της πόλης μέσα από ένα άλλο τρόπο αφήγησης, διαδεδομένο στο ευρύ κοινό. Οι διαφορετικού είδους εισηγήσεις, θα προσπαθήσουν να μιλήσουν για την επανοικειποίηση του χώρου σε ύστερο χρόνο, που δημιουργεί μια νέα τελετουργική διαδικασία μύησης και αφήγησης, επανακαθορίζοντας σημεία με ένα νέο σκοπό, επισημαίνοντας ορατά και αόρατα νήματα, με στόχο την δημιουργία μιας παράστασης, αλλά και την επαναδιατύπωση του κοινωνικού και του πολιτικού σώματος στην πόλη. Με αυτόν τον τρόπο δεν θα είναι μια στείρα γνώση, αλλά μια διαδικασία μύησης μέσα από μια ιστορική, κοινωνική και δραματουργική διαδικασία, όπου από την αφάνεια και την ομίχλη, θα έρθουν στο φως.

11. Αρχιτεκτόνισσες στην Ομίχλη

Λυκουριώτη, Ι., Τουλούμη, Ό. & Φωκαΐδης, Π.

Η συνεδρία επιχειρεί να αναδείξει το σημαντικό και ανεξερεύνητο έργο αρχιτεκτονισσών, και άλλων ειδικοτήτων, στην διαμόρφωση του δομημένου περιβάλλοντος και του δημόσιου χώρου. Με τον όρο «αρχιτεκτόνισσες» αναφερόμαστε σε γυναίκες σχεδιάστριες, πολεοδόμους, αρχαιολόγους, ιστορικούς, επιμελήτριες, επιστημόνισσες, ερευνήτριες, καλλιτέχνιδες, οι οποίες μέσα από τις δράσεις τους επηρέασαν με καθοριστικό τρόπο τις διαδικασίες παραγωγής του χώρου. Κατανοούμε τις αξίες, τις αναπαραστάσεις, τις εμπειρίες, επιθυμίες, τους λόγους, τα οράματα, τα σχέδια, τις πολιτικές, τα κτίρια, τα μνημεία, τις γειτονιές, τα τοπία, τις εκθέσεις, τα αντικείμενα που έχουν δημιουργήσει ατομικά ή σε συνεργασίες, ως τα άυλα και υλικά ίχνη για την συγκρότηση συμπεριληπτικών και δίκαιων «αρχαιολογιών» του παρελθόντος και του μέλλοντος.

Προσκαλούμε εισηγήσεις οι οποίες προσεγγίζουν με κριτικό τρόπο:

Τους θεσμικούς, επιστημονικούς, κοινωνικούς ή άλλους μηχανισμούς περιθωριοποίησης αρχιτεκτονισσών και άλλων ειδικοτήτων για να αποκαλύψουν εξουσίες που παράγουν πέπλα «ομίχλης» συσκοτίζοντας την ιστορία συγκεκριμένων ομάδων και πτυχές της αστικής μνήμης.

Τις έμφυλες ανισότητες αλλά και τις διαφοροποιημένες εμπειρίες και κοινωνικές ιεραρχίες αρχιτεκτονισσών και άλλων ειδικοτήτων στην προσπάθεια τους για επαγγελματική καταξίωση σε ανδροκρατούμενα περιβάλλοντα.

Τις δράσεις που ανέπτυξαν αρχιτεκτόνισσες, και άλλες ειδικότητες, από διαφορετικές θέσεις ως ελεύθερες επαγγελματίες, στελέχη σε δημόσιους φορείς, συνδικαλίστριες, ακτιβίστριες, για την προστασία και την ανάδειξη της μνήμης, ιδιαίτερα των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων.

Τις διαδρομές, εμπειρίες, και διαπραγματεύσεις πολλαπλών κοινωνικών ρόλων και ταυτοτήτων, από τον οικιακό στον εργασιακό χώρο, από την καθημερινότητα στη δημόσια σφαίρα.

Εισηγήσεις που προσεγγίζουν τις μεθοδολογικές προκλήσεις της έρευνας, και υιοθετούν κριτικές φεμινιστικές/αποαποικιακές προσεγγίσεις, οπτικές «αντι-αρχείων» και προφορικής ιστορίας, εθνογραφικές και βιογραφικές μεθόδους είναι ιδιαίτερα καλοδεχόμενες όπως και εισηγήσεις για έρευνες υπό εξέλιξη από νέες/ους ερευνήτριες/ές.

12. «Οράματα και θάματα»: Τα όρια των ψευδαισθήσεων στην αρχαιολογική αναπαράσταση

Σφακιανάκης, Δ.

Στα όρια μεταξύ της επιστήμης και της ψευδοεπιστήμης κινήθηκαν αρκετοί παράτολμοι ερευνητές (ή μήπως οραματιστές;) που προσπάθησαν να αναπλάσουν ολιστικά ένα παρελθόν θλιβερά θρυμματισμένο. Είναι εκείνοι που δεν πείστηκαν στην, απατηλή ούτως ή άλλως, επιταγή «τόσο, όσο», δηλαδή στο δικαίωμα να εκφραζόμαστε μόνο μέχρι εκεί που μας επιτρέπουν τα αρχαιολογικά δεδομένα. Ωστόσο, πάει καιρός που πίσω από τον ασφυκτικό όρο «δεδομένα» έχουν αρχίσει να διατυπώνονται συγκροτημένοι κριτικοί συλλογισμοί ως προς την κοντόφθαλμη αντίληψη για το μονοσήμαντο του όρου «αρχαιολογικά δεδομένα», παραγνωρίζοντας ότι η διάδραση της θεωρητικής οπτικής γωνίας επιφέρει απροσδόκητες διαθλάσεις στις μεθοδολογικές πρακτικές, ιδιαίτερα από τη στιγμή που το εύρημα διατρανώνει το δικαίωμά του στην εύληπτη έκθεση.

Το παράδειγμα των «οραμάτων και των θαμάτων» της Εποχής του Χαλκού στον ελληνικό χώρο είναι αρκετό για να καταδείξει το σχετικό προβληματισμό. Ποιος άραγε θα μπορούσε να φανταστεί ότι ο ομηρικός οραματιστής, τυχοδιώκτης και εν πολλοίς «ψευδοεπιστήμων» στις ευρύτερες οραματικές του ενατενίσεις, θα γινόταν ο «θεμελιωτής» ενός ολόκληρου κλάδου της αρχαιολογίας του ελληνικού χώρου; Ή ποιος θα μπορούσε, επιπλέον, να φανταστεί ότι το κνωσιακό «εκστατικό όραμα» θα έδινε ακόμη και σήμερα τόση ώθηση στις αιγαιακές σπουδές στο χώρο της αρχαιολογίας του κρητο-μυκηναϊκού κόσμου; Η αναμενόμενη και δικαιολογημένη μαχητική κριτική που υπέστη το συγκεκριμένο όραμα, ιδίως την τελευταία πενηνταετία, περισσότερο από κάθε τι άλλο, ανέδειξε τον καταλυτικό ρόλο της ανασύστασης του θραύσματος, όσο παράτολμης και αν είναι στις συνθετικές τις συλλήψεις, προκειμένου να κινητοποιήσει τον λόγο επί των αρχαίων πραγμάτων.

Το όραμα και το «θάμα» συλλαμβάνεται σε ακόμη μεγαλύτερη ομίχλη όταν έχουμε να κάνουμε με εκδηλώσεις του άυλου πολιτισμού. Όμως, εκεί ακριβώς είναι που η δυναμική αναπαράσταση λαμβάνει τον χαρακτήρα ενός «παιγνίου» αρχαιολογικής τόλμης και ηθικής ακεραιότητας· εκεί είναι που η μακρυγιαννική φράση θέτει τα όρια της ευρηματικής ενόρασης στην ανασύνθεση των απατηλών «δεδομένων» του αρχαιολογικού σκάμματος...

13. Αρχαιολογική κληρονομιά, μνήμη της πόλης και συγκυριακή ανάπτυξη στο πεδίο του σύγχρονου πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού

Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ)

Τίθεται το θέμα της διαπραγμάτευσης της άχρονης προστασίας της αρχαιολογικής και ιστορικής κληρονομιάς στον πολεοδομικό και αστικό σχεδιασμό, καθώς αρχαιότητες και η μνήμη της πόλης διασταυρώνονται με μικρούς και μεγάλους σχεδιασμούς έργων που συγκυριακά απαιτούν άμεση διαχείριση και διεκπεραίωση.

Τι συμβαίνει όταν ο αρχαιολογικός ορίζοντας εμφανίζεται πλούσιος ευρημάτων κατά τη

σύγχρονη ανάπτυξη στον αστικό ιστό; Ποιες προτεραιότητες και επιλογές ως προς την κληρονομιά και το μέλλον της πόλης χάνονται στην ομίχλη προώθησης μεγάλων αναπτυξιακών έργων που τίθενται ad hoc στον απόηχο της οικονομικής κρίσης; Πώς προωθούνται κυρίαρχες και αιρετικές νοηματοδοτήσεις της μνήμης; Ποιοι εμπλέκονται στις διαδικασίες, εμφανώς, αφανώς ή/και ακάλεστοι; Ποιος ο ρόλος και τα κενά του επίσημου (ολοκληρωμένου) σχεδιασμού στην προστασία της κληρονομιάς και τη διαχείριση της μνήμης στον αστικό ιστό; Σε ποιες στιγμές και πώς ο επιστημονικός λόγος (αρχαιολόγων, πολεοδόμων, ιστορικών, αρχιτεκτόνων, ανθρωπολόγων κ.ά.), οι ερμηνείες αλλά και οι πρωτοβουλίες από την κοινωνία των πολιτών τίθενται υπό αμφισβήτηση;

Στο στρογγυλό τραπέζι θα αναπτυχθεί η συζήτηση με αναφορά σε πρόσφατους σχεδιασμούς και έργα στο τοπίο της Θεσσαλονίκης αλλά και της Αθήνας, που υποθέτουν παρουσία ή απουσία ευρημάτων, ανοίγουν σκάμματα και επιλεκτικά θάβουν ή αναδεικνύουν ποικιλοτρόπως κληρονομίες και μνήμες της πόλης.

14. Η ομίχλη της απασχόλησης και της απασχολησιμότητας στον πολιτισμό

Τσιαρβούλια, Σ.

Η συμμετοχή πολλών και ετερόκλητων ειδικοτήτων στην παραγωγή και διάχυση του πολιτισμικού αγαθού, καθώς και η συνεργατική/ομαδική δουλειά είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του χώρου.

Εντούτοις, στην καθημερινή πρακτική, το 2024, ο τρόπος/χρόνος/πλαίσιο/ύψος αμοιβής κ.λπ. απασχόλησης πολλών επαγγελματιών στο πεδίο διαφέρει σημαντικά, εντός και εκτός δημοσίου τομέα. Ειδικότητες δεν έχουν αναγνωριστεί καν, δικαιώματα & υποχρεώσεις παραμένουν ρευστά, η υποεκπροσώπηση μεγάλων ομάδων απασχολούμενων παραμένει σταθερή, οι συνθήκες απασχόλησης προβληματικές και η ανισονομία κυριαρχεί. Παράλληλα, ευκαιρίες και δυναμικές για είσοδο στο πεδίο και ανανέωσή του από νέο δυναμικό δεν καταγράφονται. Με αφορμή και την πρόσφατη περίοδο της πανδημίας, που αν και αυτά έγιναν αρκετά πιο ορατά στη δημόσια σφαίρα, εντούτοις δεν είχαν την αναμενόμενη εξέλιξη προς εξομάλυνση της κατάστασης, η ατζέντα παραμένει πλούσια προς συζήτηση και θα μπορούσε να προσεγγιστεί από ανθρώπους που εκπροσωπούν θεσμικούς φορείς, συλλογικότητες, συντεχνιακά μορφώματα, αλλά και φυσικά πρόσωπα με εμπειρία ετών στον χώρο.

Στρογγυλό τραπέζι με συμμετοχή:

Εκπροσώπων των συναρμόδιων Υπουργείων (Εσωτερικών, Παιδείας, Πολιτισμού)

Εκπροσώπου Επιθεώρησης Εργασίας

Εκπροσώπου/ων σωματείου/ων εργαζόμενων π.χ. STAGE

Εργατολόγου

Στέλεχος διοίκησης μουσείων

Εργολαβικού υπαλλήλου

Εθελοντή σε φεστιβάλ

15. Η «κεφαλαιοποίηση» των μνημείων στην Ελλάδα: Rebranding, τουριστικοποίηση, αποκατάσταση και ανακατασκευή

Κουτσούμπα, Δ. & Θεοχάρης, Γ.

Στο πλαίσιο της εφαρμοσμένης κυβερνητικής πολιτικής, τα αρχαία μνημεία εγγράφονται στην απόπειρα σύνδεσής τους με την οικονομική διάσταση του πολιτισμού, με το rebranding για την κεφαλαιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (Λ. Μενδώνη, Βουλή των Ελλήνων, 21.07.2019). Ποιο το αποτέλεσμα αυτής της κατεύθυνσης στον τρόπο διαχείρισης των μνημείων, και ιδίως στο αρχαιολογικό και στο αναστηλωτικό έργο; Σε ποιο βαθμό οι μελέτες και τα έργα αναστήλωσης εκκινούν σήμερα από την επιστημονική ανάγκη και σε ποιο βαθμό θεραπεύουν την ανάγκη παρουσίασης στους τουρίστες; Υπάρχει όριο μεταξύ αποκατάστασης και ανακατασκευής; Πώς ερμηνεύονται πλέον οι αρχές της Χάρτας της Βενετίας; Μπορεί η «διδασκτικότητα», η «αναστρεψιμότητα» και οι άλλες αρχές να χρησιμοποιούνται ως προφάσεις; Πώς επηρεάζει το αναστηλωτικό έργο η ανάθεσή του σε αναδόχους; Πόσο έχει επηρεάσει την εικόνα που θέλουμε να έχουμε για τα μνημεία οι νέες τεχνολογίες, η ψηφιακότητα, και ιδίως η 3D αναπαράστασή τους; Τι είδους αρχαιολογικούς χώρους «παράγουμε»;

Στόχος είναι να δούμε κριτικά τα έργα αποκατάστασης μνημείων και επεμβάσεων σε αρχαιολογικούς χώρους, μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα διαχείρισης, αποκατάστασης και επισκεψιμότητας αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

16. Τα Τοπία στην Ομίχλη και στις Παρυφές της Αρχαιολογίας

Μουδόπουλος-Αθανασίου, Φ. Καψάλη, Κ. & Γεωργίου, Μ.

Η έννοια του τοπίου στην διεθνή αρχαιολογική σκέψη κατέχει τη δική της ξεχωριστή γενεαλογία δεκαετιών. Ωστόσο, λόγω της μνημειοκεντρικής λογικής του αρχαιολογικού νόμου στις διαχρονικές του εκφάνσεις (από τα πρώτα διατάγματα του Ελληνικού Βασιλείου μέχρι τον Ν. 3028/2002) αυτή δεν έχει διαχυθεί στην ελληνική πρακτική. Παράλληλα, ο διαχρονικός χαρακτήρας της *αρχαιολογίας του τοπίου* την έχει κρατήσει στο περιθώριο των αυστηρά χρονολογικά δομημένων ακαδημαϊκών τμημάτων που χωρίζονται σε *προϊστορικές, κλασσικές, βυζαντινές* – και κατά παρέκκλιση *μετα-Μεσαιωνικές* προσεγγίσεις στην αρχαιολογία των τελευταίων 500 χρόνων.

Το *τοπίο*, παρότι εννοιολογικά αποτελεί ένα από τα ενδιαφέροντα ζητήματα της αρχαιο-

λογικής θεωρίας που προ(σ)καλεί διεπιστημονικές συναλλαγές, παραμένει στις παρυφές της αρχαιολογικής πρακτικής. Αρκετές φορές, δε, κατατάσσεται στις μεθόδους αυτές που δεν θεωρούνται επαρκώς «αρχαιολογικές» από το ευρύ κοινό, όπως και από μερίδα παραδοσιακών αρχαιολόγων, επειδή σε μεγάλο βαθμό αντλεί εργαλεία και μεθόδους μακριά από τις παραδοσιακές ανασκαφικές διαδικασίες που εδραίωσαν την αρχαιολογία ως επιστημονικό πεδίο και από τις σύγχρονες σωστικές ανασκαφές που αποτελούν τη βασική εργασία επιβίωσης των εκτάκτων αρχαιολόγων στη Ελλάδα. Τα παραπάνω αναδεικνύουν το ομιχλώδες πέπλο που καταλαμβάνει η επιστημονική μελέτη του τοπίου εντός του αρχαιολογικού πλαισίου. Αυτό συμβαίνει ενώ η συγκεκριμένη έννοια απασχολεί έντονα τα κοινά (commons) διεθνώς στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής, ομάδες πολιτών που αντιτίθενται σε παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας (βιομηχανικές Α.Π.Ε., εξορύξεις πετρελαίων κ.λπ.), αισθητηριακή πρόσληψη των τόπων.

Σε ένα άλλο πλαίσιο, νωρίς στη σύγχρονη ιστορία των συνεργειών μεταξύ αρχαιολογίας και σύγχρονης τέχνης, οι αρχαιολόγοι βρήκαν έμπνευση σε έργα που προσεγγίζουν το τοπίο (όπως ο C. Renfrew προσεγγίζει το έργο του καλλιτέχνη της land-art R. Long στο βιβλίο του *Figuring It out, What Are We? Where Do We Come from? The Parallel Visions of Artists and Archaeologists*, 2006) και αξιοποίησαν πολλαπλά την καλλιτεχνική δημιουργία για να συνδεθούν με αυτό (ενδεικτικά το *Leskernick Project* των B. Bender, S. Hamilton & C. Tilley: <https://www.ucl.ac.uk/leskernick/articles.html> και το *The Three Landscapes Projects* των M. Shanks, C. McLucas & D. Llywelyn: <https://web.stanford.edu/~mshanks/MichaelShanks/62.html>). Μέχρι και σήμερα πολλές συνεργασίες μεταξύ αρχαιολόγων και καλλιτεχνών εστιάζουν στο τοπίο (ενδεικτικά η συνεργασία των L. Wei & R. Griffiths: https://www.artarchaeologies.com/featuredwork_ssg).

Συχνά ωστόσο το αντικείμενο πειραματισμού παραμένει συνδεδεμένο με το μακρινό παρελθόν και τη μνημειακότητα, και η καλλιτεχνική πρακτική εργαλειοποιείται ως μέσο δημόσιας προβολής της αρχαιολογικής διαδικασίας που προσεγγίζει το ευρύ κοινό γεφυρώνοντας δημιουργικά το παρελθόν με το παρόν. Καλούμε λοιπόν σε υποβολή προτάσεων που προωθούν τη διεπιστημονικότητα, που δε διστάζουν να αλληλεπιδράσουν με τον σύγχρονο κόσμο και να θέσουν ερωτήματα ως προς τους πολλαπλούς ρόλους της αρχαιολογίας, με επίκεντρο πάντα τον πειραματισμό με το τοπίο και την ανάδειξη κρυφών/κρυμμένων πτυχών του, πέρα από χρονολογικούς περιορισμούς.

Η έκθεση *Τοπία στην ομίχλη και στις παρυφές της αρχαιολογίας* προσκαλεί ένα ευρύ φάσμα ατόμων και συλλογικοτήτων να καταθέσουν έργα που να συνομιλούν με τους παραπάνω προβληματισμούς, ενώ δεν υπάρχουν περιορισμοί ως προς το μέσο (φωτογραφία, βίντεο, εικαστικά, performance, εγκαταστάσεις, κείμενα). Επίσης δεχόμαστε την υποβολή τεκμηρίωσης έργων σχετικών με το θέμα που έχουν δημιουργηθεί in situ σε άλλα περιβάλλοντα στο παρελθόν.

17. Η Αρχαιολογία και οι επιστήμες της κληρονομιάς στην «ομίχλη» της Ανθρωποκαίνου (εξελικτικής μετάβασης του γήινου μας συστήματος)

Klontzas, M. & Klontza-Jaklova, V.

Στις μέρες μας ολόκληροι κλάδοι όπως λ.χ. οι επιστήμες του γήινου συστήματος αλλά και αρκετοί ερευνητές από άλλους κλάδους, κυρίως των φυσικών επιστημών, καταδεικνύουν ότι ζούμε σε εποχή μεταβάσεων. Η εμπλοκή των εξελικτικών διαστάσεων και της διαλεκτικής σχέσης τους με τις πολιτισμικές διεργασίες και διαδικασίες είναι κρίσιμη ειδικά σε περιόδους οικοσυστημικών εξελικτικών μεταβάσεων (όπως λ.χ. η σημερινή Ανθρωποκαινική) όταν δρομολογούνται σε πρώτο χρόνο ποιοτικές μεταβολές στην υλική βάση ανάπτυξης της ζωής (συμπεριλαμβανομένου του οργανικά συνδεδεμένου πολιτισμού), των μεταβολικών σχέσεων, δηλαδή όλου του πλαισίου εκείνου εντός του οποίου έχουμε μάθει ή έχουμε προσαρμοστεί ως βιολογικές οντότητες, ως ανθρώπινες κοινότητες αλλά και ως οικοσυστήματα να λειτουργούμε.

Η αρχαιολογία ως επιστήμη της διαλεκτικής σχέσης της ύλης με τον ιστορικό χρόνο, μπορεί να έχει κομβικό ρόλο στην μελέτη των νέων αναδυόμενων οντολογιών, ενδο-λειτουργικών διεργασιών, και διαδικασιών που εισάγει η Ανθρωπόκαινος κίνηση / εξέλιξη / μετάλλαξη της ύλης στην διαλεκτική συνάρτηση της με τον χρόνο. Μάλιστα, όπως έχουν καταδείξει οι επιστήμες του γήινου συστήματος και ορισμένοι από τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, στη νέα αυτή εξελικτική φάση, ο φυσικός με τον ιστορικό χρόνο συγχρονίζονται. Έτσι, οι επιστήμες της κληρονομιάς και ειδικά η αρχαιολογία που λειτουργούν σαν συνθετικός κρίκος των φυσικών και ανθρωπιστικών / κοινωνικών επιστημών μπορούν να έχουν μιας στρατηγικής σημασίας συμβολή.

Απ' την άλλη, η σημερινή κρισιακή κατάσταση για την Αρχαιολογία και τις ΕτΚ (Επιστήμες της κληρονομιάς) αντανακλά βασικά στις κυρίαρχες πρακτικές διατήρησης, που και στην Θεσσαλονίκη και αλλού προκάλεσαν και προκαλούν μια πλατιά κοινωνική αντίδραση.

Το ερώτημα που γεννάται είναι αν οι κυρίαρχες μεθοδολογίες και πρακτικές, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τις κρατικές πολιτικές διατήρησης, ανταποκρίνονται στις ανάγκες που θέτουν οι νέες εξελικτικές μεταβάσεις.

Η έννοια της Ανθρωπόκαινου ως τέτοια, όσο και η ίδια η αντικειμενική υλικότητα της (στην βάση της στρωματογραφίας και των βιο-γεωχημικών στοιχείων) ανατρέπουν τις κυρίαρχες για αιώνες κοσμολογίες επιβάλλοντας ακόμα και νέες περιοδολογήσεις του παρελθόντος. Επιπλέον, ασκούνται τεράστιες πιέσεις στη δύναμη της ζωής στα οικοσυστήματα που λειτουργούμε (συμπεριλαμβανομένων των άλλων μορφών ζωής). Οι πιέσεις αυτές πέρα από την κληρονομιά μας δεν αφήνουν στο απυρόβλητο και τις ζωές των Αρχαιολόγων και ειδικά των νέων συναδέλφων.

Αναδύονται έτσι ομιχλώδεις με μια πρώτη ματιά διαστάσεις που μόνο με συλλογικό τρόπο (συνεπείς με τις ανάγκες της δρομολογημένης από βιο-εξελικτική άποψη μετάβασης στο επίπεδο της ατομικότητας) μπορούμε να ξεπεράσουμε συνδράμοντας ο καθένας μας με την δική μας εμπειρία.

18. Μουσεία και εκθέσεις στα όρια: Η προσέγγιση «δύσκολων» θεμάτων σε μουσειακά περιβάλλοντα

Αποστολίδου, Α., Παπαδοπούλου, Ε. & Τσαγκαράκη, Ε

19. Διάλογοι τοπίου

Θέμου, Μ.

20. Διαχρονικοί άξονες της Θεσσαλονίκης. Λιμάνι, Εγνατία, Έκθεση: Ένα παραγωγικό πλέγμα σχήματος Πι σε εξέλιξη

Θεολογίδου, Κ. & Παϊσίδου, Μ.

21. Βιομηχανική αρχαιολογία - Βιομηχανική κληρονομιά στην ομίχλη: Προβλήματα και προοπτικές της διαχείρισης της βιομηχανικής κληρονομιάς

Δεληγιάννη, Ό. & Μαυροειδή, Μ.

22. Ιστορία χωρίς τέλος: Το Μετρό, οι αρχαιότητες και μια πόλη στην ομίχλη

Κουτσούμπα, Δ., Σακαλή, Ο. & Μουγγαράκη, Ε.

23. «Εμείς δεν ξέρουμε τι είναι η ομίχλη. Εμείς που λες όλα τα φτιάχνουμε στο φως»

Ένωση Καλλιτεχνών-Συντηρητών Υπαλλήλων Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών (ΕΚΣΥΠΠΟ)

24. Τραυματικές μνήμες

Βαλαμουτόπουλος, Θ. - Νέα Λακανική Σχολή

25. Το στρατόπεδο συγκέντρωσης «Παύλος Μελάς»: Ιστορία και μνήμη

Δορδανάς, Σ. κ.ά.

26. Ομίχλη στην Ακρόπολη: Συζητώντας για την φυλακή στο Επταπύργιο

Ομάδα Προφορικής Ιστορίας Επταπυργίου

27. Ιστορίες από τη «Χρυσή εποχή»: Η διαμόρφωση της αρχαιολογίας στη Βόρεια Ελλάδα στον 20^ο αιώνα

Ακριβοπούλου, Σ. & Καρλιάμπας, Γ.

28. Θεσσαλονίκη: Οι χαμένες (μεγάλες) προσδοκίες

Αδάμ-Βελένη, Π. κ.ά.

29. #unmapping: Αποχαρτογραφώντας τόπους και κοινότητες στη Θεσσαλονίκη από τον 20^ο στον 21^ο αι.

Χάρη, Χ.

30. (Σ)τα βήματα των ανθρώπων: Ιστορική διαδρομή στην Άνω Πόλη Θεσσαλονίκης

Καπετανάκη, Ε. κ.ά. - 100 memories project

31. Θεσσαλονίκη, η πόλη της λογοτεχνίας

Παλαιομυλίτη, Ε. Σ.

32. Αναζητώντας κρυμμένα μυστικά στα υπόγεια του 34^{ου} Δημοτικού Σχολείου ΘεσσαλονίκηςΤαξίδης, Ε. - 34^ο Δημοτικό Σχολείο**33. Counter Memory**

Κριθαρά, Ρ.

34. Αστική Μνήμη

Σειρίδου, Μ., κ.ά.

35. «Mnéme-Holocaust in Thessaloniki»: Ένα ντοκιμαντέρ της Γερμανικής Σχολής Θεσσαλονίκης

Ανθοπούλου, Μ. κ.ά.

36. Η «χαμένη» Τουμπίσα: Ένας κρυμμένος προϊστορικός θησαυρός πίσω από τις σύγχρονες πολυκατοικίες

Τριανταφύλλου, Σ. κ.ά.

36. Τα καλά κρυμμένα μυστικά της κεραμικής τέχνης: Σκιαγραφώντας κινήσεις, και διαλόγους

Σαμούρης, Α. κ.ά.

38. Damnatio memoriae [καταδίκη της μνήμης]

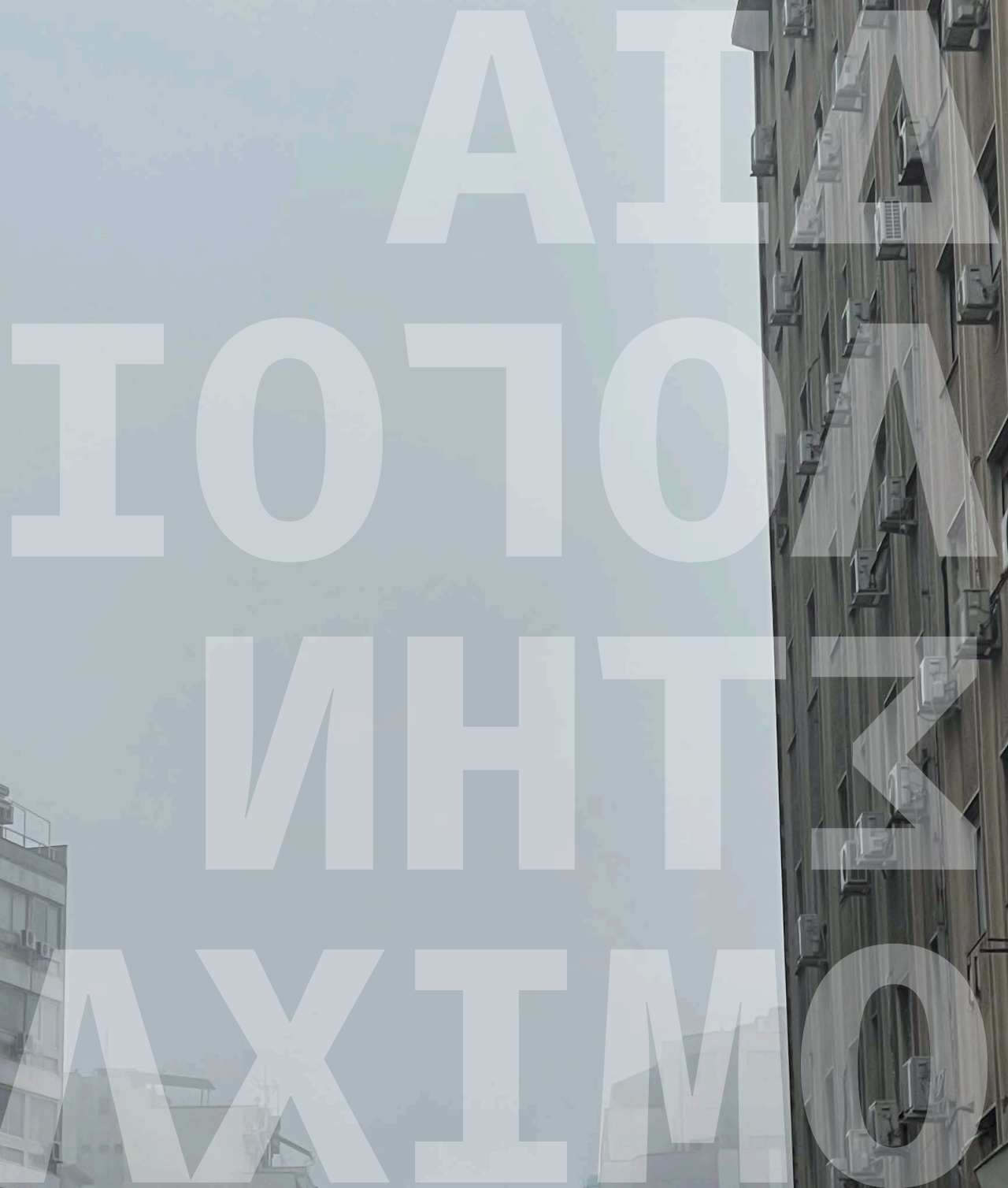
Σολομών, Ε.

39. Μέριμνα Ποντίων Κυριών: «Τραπεζούντα 1904 – Θεσσαλονίκη 2024»

Στεφανίδης, Κ.

40. Έκθεση φωτογραφίας και βίντεο

Καμινάρη, Μ. & Ασβεστάς, Γ.

A street view between tall buildings, with a large, semi-transparent title overlaid in the center. The title is in a bold, sans-serif font and reads "ΑΙ ΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤΟ ΜΗΧΙΜΟ". The background shows a narrow street with buildings on both sides, some with balconies and air conditioning units. The sky is overcast.

ΑΙ ΤΟ ΙΝΤΕΡΝΕΤΟ ΜΗΧΙΜΟ